

Булат Н.М.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ДОМЕННИХ ІМЕН

Незважаючи на широке використання доменних імен, правова регламентація відносин, що виникають у цій сфері, є недостатньою. Так, доменне ім'я, будучи фактично результатом інтелектуальної діяльності людини, не охороняється як об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до законодавства. Очевидно, ця ситуація може бути змінена шляхом законодавчого вдосконалення. З огляду на багатоманітність відносин, що виникають у сфері доменних імен, їх доцільно регламентувати в спеціальному законі. Разом із тим базові положення щодо доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності мають бути закріплені в Цивільному кодексі України. Метою статті є розроблення доповнень до Цивільного кодексу України, які покликані забезпечити правову охорону доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності. З огляду на те що доменне ім'я являє собою результат інтелектуальної діяльності, запропоновано доповнити перелік об'єктів права інтелектуальної власності, що міститься в ст. 420 Цивільного кодексу України, доменними іменами. Крім того, обґрунтовано доцільність доповнення Книги четвертої Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я». У цій главі пропонується закріпити визначення поняття доменного імені, установити, хто є суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я, й окреслити коло майнових прав інтелектуальної власності на цей об'єкт. Стаття містить аналіз відповідних питань. Так, наведено визначення поняття «доменне ім'я». Сформульовано, хто є суб'єктами права інтелектуальної власності на нього. Визначено майнові права інтелектуальної власності на цей об'єкт. На основі проведеного аналізу розроблено доповнення до Цивільного кодексу України, які покликані забезпечити правову охорону доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності.

Ключові слова: доменне ім'я, об'єкт права інтелектуальної власності, суб'єкти права інтелектуальної власності на доменне ім'я, майнові права інтелектуальної власності на доменне ім'я, правова охорона доменного імені.

Постановка проблеми. Тоді як доменні імена стають дедалі більш значимими для своїх володільців, правова охорона цих об'єктів залишається не забезпеченою [1, с. 238]. Очевидно, що для подолання такої проблеми необхідні законодавчі зміни. Останні, у свою чергу, будуть ефективними лише в тому випадку, коли матимуть наукове обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність правової регламентації відносин у сфері доменних імен неодноразово підкреслювалася науковцями. Так, Д.В. Бойко запропоновано внести доповнення до ст. 420 Цивільного кодексу України щодо включення доменних імен у перелік об'єктів права інтелектуальної власності, а також до ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», ст. ст. 90 і 489 Цивільного кодексу України щодо співвідношення доменних імен і торговельних марок, доменних імен і найменувань юридичних осіб, доменних

імен і комерційних найменувань відповідно [2]. В.В. Бонтлабом також наголошено на необхідності доповнення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, наведеного в ст. 420 Цивільного кодексу України, доменними іменами. Крім того, В.В. Бонтлаб пропонує, зокрема, доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою «Доменні імена», де «врегулювати правові аспекти виникнення права на доменні імена, зміст прав володільців доменних імен», а також прийняти Закон України «Про доменні імена», унести зміни до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» і Закону України «Про телекомунікації» [3]. У проекті глави 78 Цивільного кодексу Російської Федерації «Право на доменні імена», запропонованому І.А. Щуровою, містяться положення щодо поняття доменного імені, змісту права на доменне ім'я, реєстрації доменного імені, використання суміжних об'єктів у доменному імені, договорів стосовно розпо-

ряджання правом на доменне ім'я, строку дії виключного права на доменне ім'я, оспорювання та визнання недійсним надання правової охорони доменному імені й підстав припинення виключного права на доменне ім'я [4, с. 174–176].

Разом із тим питання забезпечення правової охорони доменного імені шляхом законодавчого вдосконалення потребує подальшого дослідження. Так, важливо визначити, які саме аспекти варто врегулювати на рівні Цивільного кодексу України, і запропонувати відповідні зміни з урахуванням вітчизняної правової традиції.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення доповнень до Цивільного кодексу України, які покликані забезпечити правову охорону доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доменне ім'я можна визначити як особливий об'єкт права інтелектуальної власності. При цьому особливість доменного імені полягає не лише в тому, що воно, як і будь-який інший об'єкт права інтелектуальної власності, має свої ознаки, що відрізняють його в системі об'єктів права інтелектуальної власності, а також у неоднозначності щодо визначення статусу доменного імені у вітчизняному законодавстві [5, с. 34].

Фактично доменне ім'я являє собою результат інтелектуальної діяльності, адже його створення вимагає інтелектуальної праці [5, с. 35]. Разом із тим формально доменне ім'я не визнано об'єктом права інтелектуальної власності на законодавчому рівні. Так, у переліку об'єктів права інтелектуальної власності, наведеному в ст. 420 Цивільного кодексу України, не містяться доменні імена [6, ст. 420]. Проте цей перелік є відкритим. Не охороняється доменне ім'я як об'єкт права інтелектуальної власності й спеціальним законом. Лише в Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року № 402-р, доменні імена разом із генетичними ресурсами, традиційними знаннями, фольклором зараховані до «нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності» [7]. Визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності, хоча й опосередковано, впливає з практики Європейського суду з прав людини [8]. Утім через відсутність прямого визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності на рівні закону цей об'єкт залишається не забезпеченим належною правовою охороною [5, с. 34].

Очевидно, така проблема має бути вирішена шляхом удосконалення українського законодавства. З огляду на багатоманітність відносин, що виникають у сфері доменних імен, їх доцільно регламентувати в спеціальному законі [1, с. 240]. Разом із тим базові положення щодо доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності мають бути закріплені в Цивільному кодексі України.

Передусім підтримуємо точку зору тих науковців, які наголошують на необхідності доповнення ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України абзацом 14 «доменні імена» [2; 3]. Так доменне ім'я буде включено до переліку об'єктів права інтелектуальної власності, зазначених у Цивільному кодексі України [1, с. 240].

З огляду на те що в системі об'єктів права інтелектуальної власності доменне ім'я варто зарахувати до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, послуг і, як потрібно додати, інтернет-ресурсів (адже основне призначення доменного імені – індивідуалізувати певний ресурс у мережі) [9, с. 116], для подальшої регламентації відносин у сфері доменних імен пропонуємо доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я». У цій главі, на нашу думку, доцільно закріпити визначення поняття доменного імені, установити, хто є суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я, та окреслити коло майнових прав інтелектуальної власності на даний об'єкт [1, с. 240].

Щодо визначення поняття «доменне ім'я» ми пропонуємо таке: доменним ім'ям є унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсу [5, с. 35]. Таке визначення інтегрує в собі такі ознаки. По-перше, доменне ім'я являє собою унікальний набір символів. Так, розглядаючи доменне ім'я з позиції права інтелектуальної власності, не можна відійти від його інформаційно-технологічної природи, за якою доменне ім'я є саме унікальним набором символів [5, с. 34]. По-друге, доменне ім'я використовується для адресації комп'ютерів, адже однією з двох основних функцій доменного імені з інформаційно-технічного погляду є адресація комп'ютерів у мережі [5, с. 34]. По-третє, доменне ім'я є засобом індивідуалізації інформаційних ресурсів у мережі Інтернет. Щодо другої основної функції доменного імені з інформаційно-технічного погляду вона полягає в адресації ресурсів у мережі. Проте з погляду права інтелектуальної власності доменні імена не просто слугують для адресації ресурсів,

вони не тільки позначають адреси сайтів і надають доступ до них, їхня роль полягає в індивідуалізації інтернет-ресурсів, наданні останнім унікальності [5, с. 34]. Така особливість доменного імені підкреслюється науковцями. Так, Даріус Сауліюнас зазначає, що доменне ім'я може бути засобом, за яким веб-сайт однієї особи відрізняється від веб-сайту іншої особи [10, с. 32]. «Доменні імена, прості для запам'ятовування та унікальні в силу своєї неповторності, отримали значення засобу індивідуалізації», – зауважує Н.І. Майданик [11]. А.В. Попцов робить висновок, що «доменне ім'я здатне виконувати дві важливі функції – функцію адресації в мережі Інтернет та індивідуалізації інформаційного ресурсу (веб-сайту)» [12, с. 12]. Отже, за допомогою доменного імені реєстрант має можливість виділити свій інформаційний ресурс з-поміж безлічі інших, через що доменні імена справедливо можна вважати засобами індивідуалізації інтернет-ресурсів [5, с. 35].

Щодо визначення суб'єктів права інтелектуальної власності на доменне ім'я очевидно, що такими є реєстрант доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, а також інші особи, які набули прав на доменне ім'я за договором або законом.

Що ж до окреслення прав інтелектуальної власності на доменне ім'я варто зауважити таке. Оскільки доменне ім'я належить до засобів індивідуалізації, воно, як і комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, є результатом інтелектуальної, а не творчої діяльності, саме тому на доменне ім'я, як і на інші засоби індивідуалізації, існують тільки майнові права [13, с. 77].

З приводу кола таких прав на цей об'єкт думки науковців дещо різняться. Так, Д.В. Бойко до майнових прав на доменне ім'я зараховує такі:

- 1) право на використання доменного імені для адресації до ресурсу в мережі Інтернет;
- 2) право на делегування доменів нижчого рівня у своєму доменному імені;
- 3) право видавати виключну ліцензію на використання доменного імені;
- 4) право на використання доменного імені для ідентифікації себе та своїх товарів (послуг) шляхом застосування в рекламі, фірмових бланках, документах, у маркуванні товарів тощо;
- 5) право забороняти використовувати доменне ім'я для адресації в мережі Інтернет;
- 6) право забороняти третім особам уживати доменне ім'я без згоди його володільця для маркування товарів і послуг, у документах тощо [2].

На думку К.В. Сокеріна, право на доменне ім'я є суб'єктивним правом, що включає в себе такі правомочності:

- 1) використовувати доменне ім'я для ідентифікації інформаційних систем;
- 2) використовувати будь-яким не забороненим законом способом домен, ідентифікований цим доменним іменем;
- 3) не використовувати доменне ім'я;
- 4) передавати право на доменне ім'я повністю або частково іншій особі за договором;
- 5) передавати право використання доменних імен, що ідентифікують субдомени, іншим особам за договором;
- 6) передавати іншим особам права на використання імен хостів, виділених у домені за договором [14, с. 8–9].

І.А. Щурова дотримується позиції, що особі, на ім'я якої зареєстроване доменне ім'я, належить виключне право використання доменного імені будь-яким способом, що не суперечить закону, у тому числі шляхом використання доменного імені щодо інформаційних ресурсів у мережі Інтернет, включаючи виділення нових доменів у складі адресного простору, на який указує це доменне ім'я [4, с. 174].

На нашу думку, для правильного вирішення питання щодо змісту права на доменне ім'я варто звернутися до ч. 1 ст. 424 Цивільного кодексу України, яка визначає майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, а саме: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, у тому числі забороняти таке використання, інші майнові права інтелектуальної власності, установлені законом [6, ч. 1 ст. 424]. Деталізуючи ці положення щодо доменного імені, можна вести мову про такі майнові права на нього:

- 1) право на використання доменного імені (для адресації ресурсу, з метою реклами, шляхом зазначення в документації тощо);
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені (у силу абсолютної унікальності доменного імені це право можна реалізувати шляхом надання лише виключної ліцензії);
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) до інших майнових прав варто зарахувати право на делегування доменів нижчого

рівня в доменному імені (право виділяти домени в межах відповідного адресного простору, надавати у використання створені так домени імена) та право здійснювати адміністрування делегованих доменів (право встановлювати правила використання виділених доменів, здійснювати контроль за їх виконанням).

З огляду на вищенаведене, коло майнових прав інтелектуальної власності на доменне ім'я варто окреслити так:

- 1) право на використання доменного імені;
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) право делегувати домени нижчого рівня у своєму доменному імені;
- 5) право здійснювати адміністрування делегованих доменів.

Окрім цього, варто встановити, що майнові права інтелектуальної власності на доменне ім'я належать реєстранту доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, якщо інше не встановлено договором або законом.

Висновки. За своєю правовою природою доменне ім'я є особливим об'єктом права інтелектуальної власності. Така особливість доменного імені полягає не лише в тому, що воно володіє спеціальними, лише йому притаманними ознаками, є окремим від інших об'єктів, а також у тому, що, з огляду на неналежне регулювання відносин у сфері доменних імен, правова охорона цих об'єктів залишається не забезпеченою [5, с. 34]. Останню прогалину доцільно виправити шляхом удосконалення українського законодавства. На нашу думку, окрім того, що відносини у сфері доменних імен мають бути регламентовані в спеціальному законі, необхідно також

унести відповідні зміни до Цивільного кодексу України [1, с. 241]. Так, ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України доцільно доповнити абзацом 14 «доменні імена», включивши ці об'єкти до об'єктів права інтелектуальної власності, зазначених у Цивільному кодексі України. Також пропонуємо доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я» такого змісту:

«Стаття 504¹. Доменне ім'я

1. Доменним ім'ям є унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсу.

Стаття 504². Суб'єкти права інтелектуальної власності на доменне ім'я

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я є реєстрант доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, а також інші особи, які набули прав на доменне ім'я за договором або законом.

Стаття 504³. Майнові права інтелектуальної власності на доменні ім'я

1. Майновими правами інтелектуальної власності на доменне ім'я є:

- 1) право на використання доменного імені;
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) право делегувати домени нижчого рівня у своєму доменному імені;
- 5) право здійснювати адміністрування делегованих доменів.

2. Майнові права інтелектуальної власності на доменне ім'я належать реєстранту доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, якщо інше не встановлено договором або законом».

Список літератури:

1. Булат Н.М. Правова регламентація відносин у сфері доменних імен в Україні: сучасний стан і перспективи. *Сучасний рух науки* : тези доп. VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3–4 жовтня 2019 р. Дніпро, 2019. Т. 1. 752 с. С. 238–243.
2. Бойко Д.В. Правова природа доменних імен Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2005. 19 с.
3. Бонтлаб В.В. Цивільно-правове регулювання доменних імен : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 15 с.
4. Щурова И.А. Доменные имена: понятие, осуществление и правовое обеспечение в предпринимательской деятельности : монография. Москва : Юридическое издательство «ЮРКОМПАНИ», 2012. 180 с.
5. Булат Н.М. Поняття та ознаки доменного імені. *Development of modern technologies and scientific potential of the world* : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the international scientific-practical conf., London, July 29, 2019. London : NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 2. 118 p. P. 33–36.

6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV зі зм. та доп., внес. згідно із законами України; станом на 13.02.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/435-15> (дата звернення: 19.03.2020).
7. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/402-2016-p> (дата звернення: 19.03.2020).
8. DECISION AS TO THE ADMISSIBILITY OF Application nos. 25379/04, 21688/05, 21722/05 and 21770/05 by PAEFFGEN GMBH against Germany : European Court of Human Rights (Fifth Section), 18 September 2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%222824480%22%2C%222001-82671%22%22%7D> (last accessed: 19.03.2020).
9. Булат Н.М. Проблемні питання визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Ю.С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.) / упоряд. і відп. ред. : І.С. Канзафарова, В.М. Зубар. Одеса : Астропринт, 2017. 172 с. С. 114–120.
10. Sauliūnas D. Problems of Legal Nature of Internet Domain Names. *Jurisprudencija*. 2003. Vol. 47 (39). P. 29–37.
11. Майданик Н. Здійснення права на доменне ім'я в мережі Інтернет. *Юридична Україна*. 2009. № 7 (79). С. 62–67.
12. Попцов А.В. Правовое регулирование доменного имени в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2009. 36 с.
13. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 149 с.
14. Сокерин К.В. Охрана права на доменное имя в Российской Федерации : автореферат дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Москва, 2007. 23 с.

Bulat N.M. THE MAIN WAYS OF EXISTING LAGISLATION IMPROVEMENT CONCERNING DOMAIN NAMES PROTECTION

Despite domain names are widely used, legal regulation of relations in this sphere is insufficient. A domain name being in fact a result of a person's intellectual activity has not legal protection as an intellectual property object according to legislation. It is obvious that this situation can be changed through legislation improvement. Bearing in mind that relations in a domain name sphere are complex, their regulation can be made by passing a special law. At the same time, the main provisions concerning a domain name as an intellectual property object should be included in the Civil Code of Ukraine. The purpose of the article is to create additions to the Civil Code of Ukraine that aim to ensure legal protection to a domain name as an intellectual property object. Based on the assumption that a domain name is a result of an intellectual activity, it is proposed to add domain names to a list of intellectual property objects contained in Article 420 of the Civil Code of Ukraine. Besides, the paper presents a justification of the necessity to add Section 45¹ 'The Intellectual Property Right to a Domain Name' to Book Four of the Civil Code of Ukraine. As for this Section, it is proposed to include a definition of the term 'domain name' in it, to determine who are the subjects of intellectual property rights to a domain name and to list intellectual property rights to this object. The article contains an analysis of the relevant issues. The definition of the term 'domain name' has been given. It has been determined who are the subjects of intellectual property rights to a domain name (a registrant of a domain name and other persons who acquired rights to a domain name under a contract or a law). The intellectual property rights to this object have been listed (the right to use a domain name, the exclusive right to allow using a domain name, the exclusive right to prohibit using a domain name, the right to delegate domains of a lower level and the right to administrate domains delegated). Based on the analysis, the additions to the Civil Code of Ukraine that aim to provide legal protection to a domain name as an intellectual property object have been created.

Key words: domain name, intellectual property object, subjects of intellectual property rights to a domain name, intellectual property rights to a domain name, legal protection of a domain name.